

Verschillende soorten argumentatie en controlevragen

Hieronder volgt extra informatie over hoe je argumentatie kunt beschrijven en beoordelen. Deze is gebaseerd op hoofdstuk 3 uit *Leren communiceren* (Steehouder e.a., 1999, p. 120-121, p. 140-155).

Gevallen waarin je moet argumenteren

Volgens Steehouder e.a. moet je uitspraken in ieder geval beargumenteren:

- 1 als de *ontvanger* de uitspraak niet zonder meer aanvaardt. Doet hij dat wel, dan is het niet nodig;
- 2 als het gaat om een *belangrijke* uitspraak. Gaat het om ondergeschikte uitspraken (antwoorden op subsubsubvragen) dan is argumentatie minder noodzakelijk;
- 3 als je een *stellige uitspraak* doet. Doe je heel voorzichtige uitspraken, dan is de plicht om te argumenteren iets minder dwingend;
- 4 als het *tekstgenre* erom vraagt. In de journalistiek kun je je bijvoorbeeld meer permitteren dan in een wetenschappelijk stuk. In het laatste tekstgenre moet je veel meer uitspraken staven met argumenten of verwijzingen.

De beschrijvingsvragen

Om argumentatie te kunnen beoordelen, moet je eerst analyseren wat de stelling is die verdedigd wordt en wat de argumenten zijn die ter ondersteuning worden aangevoerd:

- 1 Welke conclusie wordt verdedigd?
- 2 Welke (en wat voor soort) argumenten worden aangevoerd?

De centrale beoordelingsvragen

Vervolgens kun je de kwaliteit van de argumentatie gaan beoordelen. Daarbij spelen de volgende twee vragen een centrale rol:

- 1 Zijn de aangevoerde argumenten op zichzelf *aanvaardbaar*?
- 2 Zijn de argumenten *relevant* voor de uitspraak die ze moeten ondersteunen?

Deze vragen worden door Steehouder e.a. nader uitgewerkt voor verschillende soorten argumentatie.

Verschillende soorten argumentatie

1 Argumentatie op basis van regelmaat

Een conclusie beargumenteren op basis van het gegeven of de veronderstelling dat bepaalde verschijnselen met een zekere regelmaat terugkeren. In *Leren Communiceren* (Steehouder e.a., 1992, p.102-107) worden zes vormen van argumentatie op basis van regelmaat onderscheiden, elk met zijn eigen specifieke beoordelingsvragen: deductie, inductie, vergelijking, verzonnen voorbeeld, voorspelling, en verklaring.

Deductie

Stelling ondersteunen door te laten zien dat er een algemene regel of wetmatigheid bestaat die in dit afzonderlijke geval van toepassing is. Bijvoorbeeld:

Jan van Gelderen is vast zeer tevreden over de begeleiding die hij bij het schrijfcentrum krijgt. Alle studenten zijn namelijk ontzettend enthousiast.

Controlevragen

NB Om de controlevragen goed te kunnen beantwoorden moet je natuurlijk eerst analyseren wat als conclusie en wat als argument gepresenteerd wordt.

- 1 Is de regel echt wel algemeen geldig? (als alle studenten ..., dan ...)
- 2 Zijn er goede argumenten om in dit geval een uitzondering te maken?

Inductie

Argumentatie waarbij uit een aantal afzonderlijke gevallen of voorbeelden een algemene regel wordt afgeleid. Bijvoorbeeld:

We moeten begeleiding van het schrijfcentrum aanraden aan alle studenten. Studenten ASW en Letteren vinden de begeleiding van het schrijfcentrum namelijk zeer zinvol.

Controlevragen

- 1 Is het aantal voorbeelden voldoende om de conclusie te rechtvaardigen?
- 2 Zijn de voorbeelden representatief voor de situaties waarop de conclusie betrekking heeft?
- 3 Zijn de meest voor de hand liggende uitzonderingen verantwoord?
- 4 Is de conclusie met de nodige voorzichtigheid geformuleerd?

Vergelijking

Stelling ondersteunen door te laten zien dat in een vergelijkbaar geval dezelfde conclusie getrokken wordt. Bijvoorbeeld:

De begeleiding van het schrijfcentrum is goed voor jou. Jan van Gelderen is ook zo lekker bezig met z'n scriptie sinds die begeleiding.

Controlevragen

- 1 Lijken de vergeleken verschijnselen of situaties zo sterk op elkaar dat we kunnen spreken van regelmaat?
- 2 Zijn er geen verschillen die juist van belang zijn voor de situatie waar het om gaat?

Verzonnen voorbeeld

Een hypothetisch geval construeren om de stelling te rechtvaardigen. Een soort inductieve redenering op basis van één hypothetisch voorbeeld. Bijvoorbeeld:

Jan van Gelderen is al twee jaar aan het modderen met zijn scriptie. Hij gaat ten einde raad naar het schrijfcentrum, en krijgt te horen dat hij pas over twee weken terecht kan voor een gesprek. Teleurgesteld verlaat Jan het pand; hij zal nooit afstuderen. Het schrijfcentrum moet dus zorgen dat iedereen de volgende dag terechtkan.

Controlevragen

- 1 Is de situatie op zichzelf geloofwaardig?
- 2 Is de geschetste situatie representatief voor alle situaties waar de discussie over gaat?
- 3 Worden in de concrete situatie niet bepaalde elementen binnengesmokkeld die de conclusie in een bepaalde richting leiden?

Voorspelling

Als je constateert dat een oorzaak aanwezig of van toepassing is en concludeert dat er een bepaald gevolg zal zijn.

Je hebt begeleiding gehad bij het schrijfcentrum, dus het zal nu wel vlot gaan met je scriptie.

Controlevragen

- 1 Hebben soortgelijke oorzaken in het verleden steeds soortgelijke gevolgen gehad?
- 2 Zijn er nog andere voorwaarden vereist om het gevolg te laten optreden?
- 3 Zijn er omstandigheden waardoor (in dit geval) het gevolg achterwege zou kunnen blijven?

Verklaring

Als je constateert dat een bepaald verschijnsel aanwezig is en concludeert dat daaruit de oorzaak is opgetreden.

Jan van Gelderen heeft een fantastische scriptie geschreven. Zo zie je maar weer eens hoe goed die begeleiding van het schrijfcentrum is.

Controlevraag

Kan het geconstateerde verschijnsel ook door andere oorzaken opgetreden zijn?

2 Pragmatische argumentatie

Pragmatische argumentatie is argumentatie waarin bepaalde maatregelen, handelingen of adviezen worden verantwoord. Hiervan zijn drie soorten gegeven (Steehouder e.a., 1992, p.102-109): doel-middelargumentatie, dilemma, en afweging van voor- en nadelen.

Doel-middelargumentatie

Een middel beargumenteren op grond van een gewenst gevolg.

We moeten de begeleiding van het schrijfcentrum verplicht stellen voor alle studenten om de facultaire begeleiders te ontlasten.

Controlevragen

- 1 Is het gestelde doel wel wenselijk?
- 2 Leidt het middel tot het gestelde doel?
- 3 Leidt het middel tot ongewenste nevengevolgen, en zo ja, wegen de voordelen op tegen de nadelen?
- 4 Is het middel praktisch uitvoerbaar? Is het middel sneller, goedkoper en gemakkelijker dan eventuele alternatieven?
- 5 Is het middel ethisch toelaatbaar?

Dilemma

Een maatregel beargumenteren door aan te geven dat het alternatief ongewenst is.

Er moet flink bezuinigd worden. We kunnen twee dingen doen: het schrijfcentrum behouden of docenten bij faculteiten ontslaan. Aangezien docenten met specifieke vakkennis niet gemist kunnen worden, zit er niks anders op dan het schrijfcentrum op te doeken.

Controlevragen

- 1 Is er een derde mogelijkheid?
- 2 Sluiten de mogelijkheden elkaar uit?

Afweging van voor- en nadelen

Een maatregel beargumenteren door aan te geven dat de voordelen van de maatregel belangrijker zijn dan de nadelen.

Het voordeel van begeleiding van het schrijfcentrum is dat je steeds commentaar krijgt op wat je gedaan hebt. Als je daarna zelf verder moet, krijg je wel eens afkickverschijnselen; je kunt maar moeilijk zonder het kritische meedenken van de schrijfcoaches. Dit neemt niet weg dat je met de begeleiding van het schrijfcentrum een eind vooruitkomt.

Controlevragen

- 1 Zullen de voorspelde effecten echt optreden?
- 2 Zijn de voordelen echt voordelen? Voor wie?
- 3 Zijn de nadelen echt nadelen? Voor wie?
- 4 Zijn alle belangrijke voor- en nadelen behandeld?
- 5 Is de afweging van voor- en nadelen acceptabel?

3 Argumentatie op basis van autoriteit

Beroep op autoriteit

Je voert iemand op die als het ware garant staat voor de kwaliteit van de stelling.

Zoals aangetoond door Van Gelderen (1987), (...)

Controlevragen

- 1 Is duidelijk wie de bron is? Wie heeft wat precies gezegd of geschreven, bij welke gelegenheid of in welke publicatie?
- 2 Heeft de aangehaalde autoriteit recht van spreken op het gebied waarop de redenering van toepassing is?
- 3 Wordt de autoriteit juist aangehaald?

Naar: Jong, J. de & Wils, S. (1995/1998). *Schriftelijke verslaglegging van onderzoek. Materiaal bij Scriptie cursus II*. Interne publicatie, Ivlos, Universiteit Utrecht.